OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys
Lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen

Vastine

22.11.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 200/2022 vp – vastine valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa esitettyyn

Oikeusministeriön vastineeseen on koottu kaikki valiokunnan saama kirjallinen asiantuntijapalaute sekä palautetta koskevat ministeriön arviot ja ehdotukset. Kirjallisen lausunnon valiokunnalle antoivat Allianssi ry, SOSTE ry, Suomen Olympiakomitea ry (Olympiakomitea), Akava ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry (MTK), STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (SAK), Suomen Keskusta rp (Keskusta), Vasemmistoliitto rp (Vasemmistoliitto), Vihreät rp (Vihreät), Suomen ruotsalainen kansanpuolue rp (RKP),
Valtiovarainministeriö (VM), työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Sisäministeriö (SM), Verohallinto, Poliisihallitus (POHA), Keskusrikospoliisi (KRP), Patentti- ja rekisterihallitus (PRH), professori Heikki Halila (Halila) ja dosentti, yliopistonlehtori Matti Muukkonen (Muukkonen).

Yhdistyslain 12 § ja 13 § - Päätösvallan delegointi jäseneksi liittymisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta

Olympiakomitea, Allianssi, SOSTE, MTK ja SAK kannattavat ehdotusta. Olympiakomitean mukaan esitys on kannatettava ja perusteltu suurissa järjestöissä, joissa jäsenkunta koostuu yksityishenkilöistä. Liikuntajärjestöjen jäsenkunnan muodostavat lähes poikkeuksetta yhdistykset. Uuden jäsenistön sisääntulo ja eroavien poistuminen ei ole kovin vilkasta, joten lainmuutoksella lienee käytännössä merkitystä harvoille liikuntajärjestöille hallituksen työtaakan keventäjänä. Allianssin mukaan muutos vastaa pitkälti nykyistä käytäntöä (käytännössä nykyään delegoidaan laajemmin kuin mitä yhdistyslaki ja säännöt mahdollistaisivat). SOSTE:n mukaan erityisesti kiinteässä liittosuhteessa keskitettyä jäsenrekisteriä käyttävät yhdistysorganisaatiot hyötyisivät esitetystä sääntelystä, kun näissä voitaisiin nykyistä laajemmin lain sallimalla tavalla siirtää jäseneksi hyväksymisen ja eroilmoitusten

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

vastaan ottamisen toimeenpanovaltaa rekisterin ylläpitäjäorganisaatiolle. Siksi pidämme esitettyä sääntelyä kannatettavana. SAK:n mukaan esitys toteuttaa näiltä osin pienehköä yhteiskunnan digitalisoitumiskehitykseen liittyvää lainsäädännön muutostarvetta. STTK:n mukaan lakiin pitäisi kirjata selvästi, että myös eroilmoitusten vastaanottamisen delegoinnin voi kirjata yhdistyksen sääntöihin.

RKP, Vihreät, Keskusta, Vasemmistoliitto ja Kokoomus kannattavat ehdotusta. Kokoomuksen mukaan esitetyt muutokset ovat perusteltuja ja kannatettavia. 12§:ssä säännelty jäseneksi liittyminen on käytännössä jo nykyisellääkin ainakin isommissa yhdistyksissä delegoitu hallitukselta toimiston tai nimetyn henkilön hoidettavaksi. Lakimuutos vahvistaa jo vallitsevan tilanteen ja helpottaa jäseneksi liittymistä eli edistää jäsendemokratiaa. Keskustan mukaan ehdotetut muutokset vastaisivat pitkälti yhdistysten nykyistä käytäntöä. On tärkeä toimintaa sujuvoittava muutos. Vasemmistoliiton mukaan lakimuutos selkeyttää ja mahdollisesti myös virtaviivaistaa yhdistysten jäsenprosesseja..

> **Arvio ja ehdotus:** Asiantuntijat kannattavat ehdotusta. On selvää, että yhdistys voi säännöissään määrätä myös siitä, miten eroilmoitusten vastaanottaminen järjestetään lain sallimissa rajoissa. **Ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta**. Tarvittaessa mietinnön perusteluissa voi selvyyden vuoksi mainita, että eroilmoitusten vastaanottamisesta voi tarvittaessa määrätä myös säännöissä lain sallimissa rajoissa.

Yhdistyslain 17 § ja 19 – Jäsen- ja liittoäänestyksen soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten valinnan

Olympiakomitea lähtökohtaisesti kannattaa ehdotuksia, jotka lisäävät kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja yhdistysdemokratiaa. Liikuntajärjestöjen kannalta esitykset tuskin tuovat muutosta vallitsevaan tilaan, koska jäsenäänestyksiä ei tietojemme mukaan ole järjestetty eikä liittoäänestysmahdollisuudesta ole tiettävästi järjestöjen säännöissä mainintaa.

Allianssi kannattaa ehdotusta hallituksen puheenjohtajan valinnan osalta. Suhtautuu varauksellisesti mahdollisuuden ulottamiseen hallituksen muiden jäsenten valintaan. Vaikka laajentaa yhdistysautonomiaa, se saattaa johtaa vaikeasti arvioitaviin vaikutuksiin yhdistysten jäsendemokratian toteutumisessa.

Muukkonen ehdottaa lakiehdotuksen sanamuotoa selvennettäväksi siten, että siinä säädettävä enemmistövaatimus koskisi selvemmin päätöksentekotapoja koskevasta sääntömuutoksesta päättämistä. Muukkosen mukaan ensisilmäyksellä enemmistövaatimusta koskeva voimassa olevan lain ja tämän lakiehdotuksen säännös tarkoittaisi sitä, että erillisessä äänestystilaisuudessa tai postitse

taikka liittoäänestyksessä sääntöjä voitaisiin muuttaa ½-enemmistöllä. Tämä olisi kuitenkin Muukkosen mukaan epäloogista siksi, että vaihtoehtoisilla tavoilla lievennettäisiin yhdistyslain 27 §:n 1 momentin 3 kohdan ¾-vaatimusta.

RKP, Vihreät, Vasemmistoliitto, Keskusta ja Kokoomus kannattavat ehdotusta. Kokoomuksen mukaan suorat jäsen- ja liittoäänestykset ovat hyvä lisä joillekin yhdistyksille, ei kuitenkaan kaikille sopivia toimintamuotoja. Pykälien käyttöönotto jää yhdistysten harkintaan, mikä on hyvä. Keskustan mukaan on hyvä, että jäsenten mahdollisuuksia käyttää päätösvaltaansa uudenlaisia osallistumismuotoja käyttäen laajennetaan. Muutos on erittäin tärkeä sellaisten henkilöiden osallistumismahdollisuuksien laajentamiseksi, jotka eivät pysty osallistumaan fyysisiin kokouksiin. Vasemmistoliitolla on hyviä kokemuksia neuvoa antavien puheenjohtajaäänestysten järjestämisestä. Lakimuutos lisää yhdistysten jäsenten vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia ja toivottavasti myös kiinnostusta aktiiviseen yhdistystoimintaan.

> **Arvio ja ehdotus:** Asiantuntijat kannattavat ehdotusta. Muukkosen tulkinta voimassa olevan säännöksen sisällöstä ei vastaa voimassa olevaa oikeustilaa sellaisena kuin se on esitetty yhdistyslain esitöissä ja oikeuskirjallisuudessa (HE 47/2022, s. 49 ja Halila – Tarasti, Yhdistysoikeus, 2017, 3.3.2 kohta). Muukkosen mainitseman säännöksen nimenomainen tarkoitus on helpottaa tiettyjen jäsenten osallistumista helpottavien ja laajentavien sääntömuutosten tekemistä. **Ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta.**

Yhdistyslain 35 § - Nimenomainen säännös hallituksen päätöksestä ilman kokousta

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta. Vaikka hallitus on voinut tähänkin asti päättää ilman kokousta, asian kirjaaminen lakiin on perusteltua, koska vallitseva oikeustila ei ole ollut kaikkien yhdistystoimijoiden tiedossa.

Allianssi ja SOSTE kannattavat muutosta siten täydennettynä, että kaikille hallituksen jäsenille on varattava mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. SOSTE:n mukaan lakiehdotuksen muotoilu, jonka mukaan hallitus voisi ”päättämänsä menettelyn mukaisesti” tehdä päätöksiä kokousta pitämättä, mahdollistaa tulkinnan, jonka mukaan hallituksen enemmistö voisi syrjäyttää hallituksen jäseniä päätöksenteosta.

Halila ei kannata Allianssin ja SOSTE:n ehdottamaa lisäystä sääntelyyn. Yhdistystoiminnassa on tietenkin vakiintuneesti katsottu, että hallituksen kokoukseen on kutsuttava sen jäsenet. Jos laissa

säädettäisiin siitä, että kaikille hallituksen jäsenille on varattava mahdollisuus osallistua päätöksentekoon, tulisi ainakin seuraavia tulkintaongelmia. Koskeeko tämä myös niitä, jotka olisivat esteellisiä kaikissa kokouskutsussa mainituissa asioissa? Voidaan kokous järjestää, jos on tiedossa, että joku ei pääse osallistumaan kokoukseen työn, sairauden, matkan tai muun syyn vuoksi? Voidaanko kokous järjestää laivaseminaarissa, jos joku ei halua tällaiseen seminaariin osallistua? Onko sähköpostikokous mahdollinen, jos joku ilmoittaa, ettei hänellä ole omaa sähköpostia?

RKP, Vihreät ja Vasemmistoliitto kannattavat ehdotusta. Vasemmistoliiton mukaan on hyvä, että yhdistyslain muutoksella tältä osin selkeytetään tilannetta hallitustyöskentelyn osalta. Yhdistyskentältä tulee kuitenkin vaatimaan tarkkuutta, soveltamiskykyä ja kehittämistyötä, jotta vaihtoehtoisissa päätöksentekomalleissa päätösten asiallisesta kirjaamisesta, varmentamisesta ja säilyttämisestä pidetään kiinni.

Kokoomuksen mukaan hallituksen päätösmenettelyn muotoseikkojen merkittävä lieventäminen ei välttämättä turvaa demokraattista päätöksentekoa. Poikkeusolojen ja varmasti myös yksittäisten päätösten tekemisen kannalta **päätöksenteon mahdollistaminen varsinaista kokousta pitämättä, voi kuitenkin olla paikallaan.**

> **Arvio ja ehdotus:** Yhdistyksen hallitus voi nykyisinkin tehdä päteviä päätöksiä myös muuten kuin kokouksessa (HE 200/2022 vp 2.2.3 kohta, s. 7). Hallituksen jäsenten yhteisen päätösvallan käyttämisen osalta oletetaan, että kaikille hallituksen jäsenille varataan mahdollisuus osallistua päätöksentekoon (esim. Halila – Tarasti, Yhdistysoikeus, yhdistyslain 35 §:n kommentaarin 8. kohta).
>
> Se, että mahdollisuus päätöksentekoon kokousta pitämättä ei käy ilmi laista, voi käytännössä tarpeettomasti rajoittaa hallituksen päätöksenteon järjestämistä erityisesti silloin, kun hallituksen jäsenet eivät ole hyvin perehtyneitä oikeus-kirjallisuuteen ja erilaisista ohjeista ilmenevään hyvään yhdistyskäytäntöön. Tavoitteena on helpottaa ja selventää yhdistyksen hallituksen päätöksentekoa hallituksen parhaaksi katsomalla tavalla. Toisaalta tarkoitus ei ole rajoittaa sitä, että hallitus tekee päätökset pelkästään kokouksissa. Kokousta pitämättä tehtävien päätösten selventäminen voi helpottaa osallistumista hallitustyöskentelyyn ja siten myös kiinnostusta hallitustyöskentelyä kohtaan (HE 2.3.3 kohta, s. 10). Nimenomaista sääntelyä asiantuntijakuulemisessa vastustaneen Halilan mainitsemien esimerkkien lisäksi nimenomaisen säännöksen tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon, että yhtiölainsäädäntöä ei voitaisi sellaisenaan käyttää mallina. Yhtiölainsäädäntö ei sellaisenaan sovellu malliksi yhtäältä yhtiöiden ja osuuskuntien ja toisaalta yhdistysten erilaisten tarkoitusten vuoksi sekä sen vuoksi, että yhtiöiden

ja osuuskuntien osakkaiden ja jäsenten oikeudet on määritelty yksityiskohtaisesti taloudellisten oikeuksien turvaamiseksi tarpeellisin tavoin suoraan laissa, toisin kuin yhdistyksissä, joiden tarkoitukset voivat olla hyvin erilaisia ja joiden jäsenille ei ole vastaavia taloudellisia ja jäsenten oikeudet on määritelty yleisemmällä tasolla yhdistyslaissa. Lisäksi yritystoiminnan kiireellisyys (liiketoimintaan liittyvät tilaisuudet on voitava hyödyntää nopeasti) asettaa yritysten hallitusten päätöksenteolle erilaisia tarpeita kuin yleensä yhdistysten hallitusten kohdalla. Näistä syistä on mahdollista, että hallituksen kokoukseen osallistumismahdollisuudella ja sen sivuuttamisella on erilainen merkitys yhtäältä yhtiöissä ja osuuskunnissa ja toisaalta yhdistyksissä.

Ei ole tarvetta muuttaa lakiehdotusta. Tarvittaessa valiokunnan mietinnön perusteluissa voi mainita siitä, että yhdistyskäytännön ja oikeuskirjallisuuden mukaan on selvää, että kaikille hallituksen jäsenille on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus osallistua myös muuhun kuin kokouksessa tehtävään hallituksen päätöksentekoon.

37 a § - Kevyempi tilinpidon vaihtoehto pienille yhdistyksille

Olympiakomitea, Allianssi ja SAK kannattavat ehdotusta. SAK:n mukaan esitys toteuttaa tältä osin pienehköä yhteiskunnan digitalisoitumiskehitykseen liittyvää lainsäädännön muutostarvetta. Olympiakomitean mukaan ehdotus on pienille yhdistyksille erittäin tervetullut vaihtoehto. Kevennetty tilinpito helpottaa pienten yhdistysten hallinnollista taakkaa ja säästää kuluja. Lakiesityksessä on myös hyvin otettu huomioon jäsenistön oikeus saada tietoa kevennettyyn tilipitomalliin siirtyneen yhdistyksen taloudellisesta tilanteesta. Allianssi pitää ehdotusta erittäin kannatettavana, ehdotus edistää merkittävästi pienimpien yhdistysten toimintamahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia tulla mukaan hallintoon. Arvioi kuitenkin kirjanpitolain oikeaksi paikaksi säännellä asiasta. Ei yhdy SM:n aiemmin (työryhmämuistiosta järjestetty lausuntokierros) esittämään huoleen rikoksentorjunnan vaikeutumisesta (perusteluiksi siteeraa HE:n vaikutusarviota).

MTK ei ole kokenut kirjanpitolain (KPL) mukaista tilinpitoa erityisen raskaaksi, nykyinen suoriteperusteinen kirjanpito hyödyttää järjestöä, sen jäsenyhdistyksiä ja näiden jäseniä. Kirjanpitovaatimusten helpottaminen voi lisätä yhdistysten jäsenten kesken ja poliisiviranomaisten (aiemmissa) lausunnoissa mainittujen väärinkäytösten määrää. Joka tapauksessa vaihtoehdon käyttöön oikeuttavaa tuottorajaa tulisi merkittävästi alentaa. MTK suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen ja on sitä mieltä, että vaihtoehdosta tulisi joka tapauksessa säätää KPL:ssa.

Halilan mukaan ehdotus kevennetystä tilinpidosta on aiheellinen. Tätä on ehdotettu pitkään. Tämä lainkohta ei kuitenkaan aukene aivan helposti. Kelle tahansa ei pykälätekstiä lukemalla selviä

se, että tässä tuodaan kaksi uutta vaihtoehtoa nykyiselle kirjanpidon hoitamiselle. Nämä uudet tavat ovat käytännössä tiliotteeseen perustuvat tilinpitomalli, jossa tehdään erillinen vuosilaskelma, ja kyselyoikeuteen perustuva malli. Pykälä aukeaisi helpommin, jos alussa tuotaisiin esiin nämä vaihtoehdot. Itse olisin tyytynyt paljon suppeampaan lain kirjoitustapaan sääntelemällä vain se, millä edellytyksillä voidaan luopua kahdenkertaisesta kirjanpidosta. Esityksen mukaan vuosilaskelman käsittelyn tulisi tapahtua kuuden kuukauden kuluttua tilikaudesta. 12 kuukautta olisi mielestä parempi vaihtoehto.

RKP, Vihreät, Vasemmistoliitto ja Kokoomus kannattavat ehdotusta. Kokoomuksen mukaan kirjanpitovelvoitteiden keventäminen pienten (alle 30.000 euron liikevaihdon) yhdistysten osalta on perusteltua. Vapauttaa resursseja itse toimintaan. Todettakoon kuitenkin, että valvonnan keventyessä, helpottuu myös mahdollisuus väärinkäytöksiin. Vasemmistoliiton mukaan kevennetty tilinpitomalli helpottaa mahdollisesti pienimpien yhdistysten hallinnollista taakkaa ja on uudistuksena tervetullut. Tuleva käytäntö osoittanee, kuinka laajasti uudistuksesta hyödytään esimerkiksi liittomuotoisissa järjestöissä tai vaikka puoluekentällä.

Sisäministeriö (SM) pitää esitystä kannatettavana. Kevennetty kirjanpitovelvollisuus ei nykytilaan nähden kasvata mahdollisuutta yhdistysten käyttämistä rikolliseen tai epärehelliseen toimintaan. Esityksessä kuvattu kirjanpitovelvollisuus on samanlainen kuin nykylainsäädännön mukaan ammatin- ja elinkeinonharjoittajilla silloin kun toiminta ei ylitä kirjanpitolakiin kirjattuja kriteereitä. Tältä osin luonnoksen ehdottama kirjanpitovaatimuksen keventäminen toisi myös yhdenmukaisuuttaa pienen volyymin toiminnan velvoitteiden osalta niin yhdistystoimintaan, ammatin- ja elinkeinonharjoittajien toimintaan. Kaksinkertaisesta, suoriteperusteisesta kirjanpitovelvoitteesta luopuminen mahdollistaisi myös pienempien yhdistysten perustamisen ja toiminnan, kun kirjanpidon pitämisen kustannukset olisivat oikeassa suhteessa toiminnan volyymiin. Yhdistystoiminnassakin tilivelvollisuus on kuitenkin tärkeää niin yhdistyksen jäsenten suuntaan, joilta varoja on kerätty, kuin myös yhteiskunnan suuntaan yleisesti, jotta jälkikäteen voidaan havaita, että yhdistyksen varat on käytetty sääntöjen mukaiseen yleishyödylliseen toimintaan.

Poliisihallituksen (POHA) ja Keskusrikospoliisin (KRP) mukaan esityksessä on riittävällä tapaa huomioitu Poliisihallituksen näkemykset myös rikostorjunnan osalta. Esitetyt muutokset lainsäädäntöön eivät vaikuta hankaloittavan esitutkintaviranomaisten yhdistyksiin kohdistuvaa rikostorjuntaa. Lisäksi KRP:n mukaan positiivisena seurauksena kevennetystä tilinpidosta saattaa HE:n suuntaviivojen mukaan olla se, että kevennetyn tilinpidon salliminen tuo merkittävän osan nykyisin kokonaan ilman kirjanpitoa harjoitetusta vapaamuotoisesta toiminnasta ja taloudenpidosta näkyväksi.

VM kannattaa esitettyä muutosta keventää pienten yhdistysten hallinnollista taakkaa. Kevennetty tilinpitomalli saattaisi houkutella pieniä rekisteröimättömiä yhdistyksiä rekisteröitymään, mikä osaltaan toisi näitä toimijoita viranomaisvalvonnan piiriin ja tietoisuuteen. Lisäksi kevennetty tilinpitomalli ei esityksen ehdotusten vaikutusarvioinnin perusteella vähentäisi vaatimuksia tilitapahtumien sisällön ja tarkoituksen osalta. VM pitää tässä vaiheessa erittäin tärkeänä, että hallituksen esityksessä ehdotettu kevennetty tilinpito ei heikennä toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuuksia selvittää yhdistysten varojen alkuperä ja käyttötarkoitus.
Verohallinnon mukaan esityksessä on huomioitu verotukseen liittyvät seikat. Verohallinto huomioi muutokset ohjeistuksessaan. Verohallinnolla ei ole huomautettavaa hallituksen esityksestä.
TEM:lläkään ei ole huomautettavaa esityksen johdosta.

> **Arvio ja ehdotus**: Asiantuntijat kannattavat esitystä. SM:llä, POHA:lla, KRP:llä, Verohallinnolla ja TEM:llä ei ole huomautettavaa esityksestä rikoksentorjunnan, verovalvonnan ja kirjanpitolainsäädännön kannalta. **Ei ole tarpeen muuttaa lakiehdotusta**.

39 § Yhdistyksen toimihenkilöiden vahingonkorvausvelvollisuuden sääntely

STTK:n mukaan nyt ehdotetaan yhdistyslain vahingonkorvaussäännösten soveltamisalan laajennusta. Järjestön mukaan henkilöpiirin määrittelyn osalta perustelut ovat hyvin niukat. Asia on merkityksellinen, koska uudistus koskisi myös vanhoja yhdistyksiä ja niiden sääntömääräyksiä.

Halilan mukaan ehdotus tarkoittaa yhdistyslain vahingonkorvaussäännösten soveltamisalan supistamista. Lainkohta ei enää koskisi niitä taloudenhoitajia, jäsenistösihteereitä, hallituksen sihteereitä ja muita toimihenkilöitä, joita ei ole mainittu säännöissä ja jotka eivät ole työsuhteisia. Yhdistyksissä on hyvin tavallista, ettei näitä tehtäviä mainita säännöissä. Perusteluissa on mainittu, että tarkoituksena on selventää yhdistyksen hallinnon järjestämiseen ja hoitamiseen liittyvää vastuuta. Asianomaisten vahingonkorvausvastuu määräytyisi yleisten vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Maallikot eivät tätä luultavasti yleisesti tietäisi tai oivaltaisi. Luultavaa olisi yhä se, että yhdistyksen kokouksessa myönnettäisiin vastuuvapaus hallituksen jäsenille ja muille tilivelvollisille niin, ettei vastuukysymyksiin voitaisi enää palata. Ne, jotka tutkisivat lainkohtaa tarkoin, tulisivat luultavasti siihen käsitykseen, ettei heitä voisi vastakohtaispäätelmän perusteella kohdata mikään korvausvastuu toisin kuin tähän asti. Tiedossani ei ole mitään sellaista tarvetta, joka antaisi aiheen muuttaa laista tätä kohtaa. Muutos ei selkiyttäisi oikeustilaa, vaan voisi aiheuttaa sekaannusta. Esikuva muutosehdotukseen on saatu osakeyhtiölaista, mitä ei ole kuitenkaan kerrottu. Tämä on hyvä esimerkki siitä, että osakeyhtiölaista halutaan ottaa malleja yhdistyslakiin ilman todellista tarvetta. Sääntelyn ei tule olla aatteellisissa yhteisöissä samanlaista kuin liiketoimintayksiköissä.

RKP, Vihreät ja Kokoomus kannattavat ehdotusta. Kokoomuksen mukaan vahingonkorvausvelvoitteet laajentaminen työntekijään on perusteltua. Useinhan juuri toimihenkilö tekee ratkaisuja, joihin hallituksen on mahdollista puuttua huolehtimisvelvoitteensa puitteissa vasta jälkikäteen.

Arvio ja ehdotus: Voimassa olevan lain mukainen korvausvastuu koskee yhdistyksen toimihenkilöä, joka muuten kuin työntekijän asemassa aiheuttaa yhdistyslain perusteella korvattavan vahingon. Voimassa olevassa laissa ei ole määritelty, ketä pidetään säännöksessä tarkoitettuna toimihenkilönä. Lain esitöiden mukaan toimihenkilöllä tarkoitetaan yhdistyksen nimenkirjoittajien lisäksi muita, joille joko sääntömääräyksin tai muuten on annettu tiettyjä tehtäviä hoidettaviksi, kuten yhdistyksen sihteeriä tai rahastonhoitajaa (HE 64/1988, s. 61). Laista ja sen esitöistä ei ilmene, minkä tehtävien hoitamista ja minkä laisen tehtävän annon perusteella sovelletaan yhdistyslain vahingonkorvaussäännöksiä, joihin perustuva vastuu on yleensä ankarampi kuin esimerkiksi vahingonkorvauslain mukainen vastuu. Selvää on lähinnä se, että yhdistyslain mukainen vastuu ei nykyisin koske työntekijän asemassa aiheutettua vahinkoa, ja että esimerkiksi rahastonhoitajana toimiva hallituksen jäsen voi olla yhdistyslain mukaisessa vastuussa hallituksen jäsenen ominaisuudessa ja hallituksen tehtävien jaon perusteella. Käsiteltävän ehdotuksen tarkoitus on selventää, että yhdistyslakiin perustuva korvausvastuu koskee hallituksen jäsenten lisäksi vain niitä, jotka hoitavat säännöissä määrättyjä yhdistyksen tehtäviä. Ehdotuksen tarkoitus on, että yhtäältä yhdistyksen ja sen hallituksen jäsenet ja toisaalta toimihenkilöt, muut luottamushenkilöt ja vapaaehtoiset voivat riittävän hyvin ennakoida, kenen toimiin ja laiminlyönteihin sovelletaan yhdistyslain korvausvastuuta ja kenen osalta sovelletaan työntekijän vastuuta tai yleisiä vahingonkorvausoikeuden periaatteita.

Yhdistyksen hallituksen hallintotehtäviin kuuluu muun muassa huolehtiminen toiminnan suunnittelusta ja organisoimisesta (esim. Halila – Tarasti, Yhdistysoikeus, 35 §:n kommentaarin 6. kohta). Yhdistyslain esitöiden mukaan se, että tehtävien hoitoa on annettu toimihenkilöille, ei poista hallituksen vastuuta siitä, että tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi. Hallituksen velvollisuutena on tällöin huolehtia siitä, että tehtäviin valitaan pätevät henkilöt, sekä valvoa tehtävien hoitoa (HE 64/1988, s. 57). Lisäksi yhdistyslaissa nimenomaisesti säädetään hallituksen tehtäväksi huolehtia siitä, että yhdistyksen kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty ja että hallituksen on muutenkin huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita (yhdistyslain 35 §:n 1

momentti). Säännösehdotuksessa tarkoitettujen, säännöissä mainittuja tehtäviä hoitavien henkilöiden lisäksi yhdistyksessä voi olla muita henkilöitä, jotka hoitavat esimerkiksi yhdistyksen päivittäiseen hallintoon kuuluvia tehtäviä. Viimeksi mainittujen osalta hallituksella on yleisestä hallinnon järjestämisvelvollisuudesta seuraava ohjaus- ja valvontavastuu (HE, s. 24) siten kuin edellä mainitaan. Vastuusääntelyn soveltamisalan selventäminen parantaa myös yhdistyksen puolesta toimivien oikeusturvaa. **Ei ole aihetta muuttaa lakiesitystä**.

40 § Yhdistyksen päätökseen perustuva selvitysmenettelyn yksinkertaistaminen

Allianssi kannattaa ehdotusta, joka yksinkertaistaa purkumenettelyä ja arvioi, että menettelyn keventämisestä ei aiheudu riskejä jäsenten oikeuksille.

RKP, Vihreät, Kokoomus ja Vasemmistoliitto kannattavat ehdotusta. Kokoomuksen mukaan selvitysmenettelyn yksinkertaistaminen ja nopeuttaminen on paikallaan. Vasemmistoliiton loppuselvityskokouksesta luopuminen helpottaa pienten ja vähävaraisten yhdistysten hiipuneen yhdistystoiminnan päättämistä. Samalla yhdistyksessä toimivien aktiivien ja liitoissa työskentelevien työntekijöiden tilanne helpottuu, kun resurssit voidaan ohjata muuhun kuin päättyvän yhdistystoiminnan hallinnointiin.

Halilan mukaan ehdotuksen perusteluissa on oikein mainittu siitä, että yhdistyksen purkaminen ei johda siihen, että yhdistys jatkaisi rekisteröimättömänä.

Arvio ja ehdotus: Asiantuntijat kannattavat HE:n ehdotusta, **ei ole aihetta muuttaa lakiehdotusta.** Tarvittaessa valiokunnan mietinnön perusteluissa voi mainita myös asiantuntijapalautteesta ilmenevästä esimerkistä.

62 § Rangaistussäännös

KRP ei pidä sakkorangaistusta riittävänä seuraamuksena vaikuttamaan tosiasiallisesti lakkautetun yhdistyksen toiminnan jatkumista ehkäisevästi eikä se anna poliisille oikeutta käyttää tehokkaita pakkokeinoja.

Arvio ja ehdotus: Ehdotus ei kuulu tämän esityksen alaan. Tämä esitys ei koske yhdistyksen lakkauttamisen edellytyksiä ja lakkauttamisen seurauksia. **Ei aihetta muuttaa esitystä.**

Esityksen ulkopuolelle jätetyt Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020 -työryhmän ehdotukset - toimitusjohtaja-mahdollisuus ja yleisseuraannon sisältävä yhdistymismenettely ja toiminta-ryhmälaki

Toimitusjohtaja-toimielin. Allianssi pitää erittäin paheksuttavana sitä, että pisimpään valmistelussa olleet ja todennäköisesti yhdistyskentällä myös eniten odotetut valmistelutyöryhmän säännösehdotukset jätettiin rahoitussyistä lopullisen esityksen ulkopuolelle. Toimitusjohtaja-toimielimen salliminen olisi laajentanut yhdistysten mahdollisuutta järjestää toimintansa haluamallaan tavalla.
Vaihtoehtoinen yhdistymismenettely. Allianssin mukaan vaihtoehtoinen yhdistysten yhdistymismenettely perustui HO-kirjaukseen. SAK:n mukaan aiemmin valmistelussa esillä ollut malli olisi mahdollistanut nykymallia paremmin elävän yhdistystoiminnan ylläpitämisen. Nykyinen malli (yhdistyvien yhdistysten purkupäätökset, purkautumistoimet) on hidas ja joustamaton ja tukee edelleen enemmän olemassa olevien ja toimimattomien yhdistysten rekisterissä pitämistä. MTK olisi toivonut selkeitä säännöksiä yhdistysten yhdistymisestä. MTK toivoo valiokunnan osaltaan edistävän pienten velattomien yhdistysten yhdistymisten helpottavan sääntelytarpeen huomioimista yhdistyslain tulevissa osittaisuudistuksissa.

Toimintaryhmälaki. SAK:n mukaan toimintaryhmien vesittäminen esityksessä ei helpota yhdistysten kansalaistoimintaa. esimerkiksi ammattiosastojen rekisteröimättöminä ”alayhdistyksinä” toimivat työhuonekunnat ovat olleet vaikeuksissa taloudenpitoa koskevien kysymysten kanssa. Kevyempi järjestäytymisen malli olisi mahdollistanut työhuonekunnille tilien pitämisen pankeissa. Rahanpesusääntelyn myötä pankit ovat ilmoittaneet työhuonekunnille lopettavansa niiden pankkitilit. Toimintaryhmälainsäädäntö olisi helpottanut tilannetta merkittävästi. Allianssin mukaan toimintaryhmälaki oli raikas ehdotus, jonka valmistelussa oli hyvin tunnistettu nykyisen yhdistysmuodon hallinnollinen raskaus. Toimintaryhmämalli olisi tarpeen erityisesti nuorten toimintaryhmille.

Arvio ja ehdotus: Asiantuntijoiden kommentit eivät koske tätä ehdotusta, **ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta**.

Muut arviot ja ehdotukset

Yhdistysrekisteri. PRH:n mukaan ehdotuksella ei ole merkittävää vaikutusta yhdistysten sääntömuutosilmoitusten käsittelyn edellyttämään työmäärään.

Yhdistysten valvonta. SM:n mukaan yhdistysten valvonta on nykyään hyvin pirstaleista eikä millään viranomaisella ole kokonaiskuvaa näiden toiminnasta. Suomi on saanut FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan kohdistuneessa FATF-maatarkastuksessa huomautuksen erityisesti NPO-kentän riskien valvonnan ongelmista. Rahanpesun torjuntaan keskittyvät hankkeet ja niissä esille tuodut huolet edellyttäisivät valvonnan suuntaamista myös yhdistysmuotoiseen toimintaan. Viranomaisten valvonnan ja tiedonsaannin näkökulmasta olisi varsin hyödyllistä, mikäli myös yhdistyksillä olisi velvollisuus toimittaa tiedot toiminnan tuloksesta ja mahdollisesta tilinpäätöksestä yhdistysrekisteriin, kuten yhtiöillä on kaupparekisterin osalta. Tämänkaltainen velvollisuus loisi edellytyksiä viranomaisvalvonnan tarpeisiin ja mahdollisuuden kehittää NPO-sektorin valvontaa.

POHA:n ja KRP:n mukaan yhdistyslakiin kirjatuilla toimintavelvoitteilla ei ole käytännössä merkitystä, jos yhdistysten toimintaa ei valvota niiden perustamisen jälkeen. Yhdistyksen varallisuuden käyttäminen sen säännöistä poiketen ja muu sääntöjen vastainen toiminta jää helposti huomaamatta, kun yhdistyksiä ei yleisesti valvota. Viranomaisten valvontavelvollisuus edistäisi rikostorjunnan tavoitteita. Lisäksi POHA:n mukaan rikostorjunnan kannalta olisi hyödyllistä, jos yhdistyksille säädettäisiin vastaava tilinpäätöstietojen rekisteröintivelvollisuus kuin yhtiöillä on kaupparekisterin osalta.

Akavalla ja TEM:llä ei ole huomautettavaa esitykseen.

Arvio ja ehdotus: Asiantuntijoiden kommentit eivät koske tätä ehdotusta, **ei tarvetta muuttaa lakiehdotusta**.